NARODOWE CENTRUM KULTURY

(NIE)CHLUJNY kontra (S)CHLUDNY

Te dwa przymiotniki to antonimy wywodzące się z jednego źródła. Nigdy nie było przymiotnika „chlujny” i nigdy nie było przymiotnika „chludny”, ale był za to czasownik CHLUDZIĆ – do dziś zachowany w niektórych gwarach środkowej Polski – o znaczeniu ‘dbać o czystość’. Pierwotnie NIECHLUDŹNY (nie+chludź+ny), później NIECHLUJNY to ‘ten, który nie dba o czystość’ – od tego NIECHLUJ i gwarowa NIECHLUJA. SCHLUDNY pochodzi bezpośrednio nie od czasownika CHLUDZIĆ, tylko od dokonanego SCHLUDZIĆ SIĘ ‘oporządzić się; samemu o siebie zadbać’. SCHLUDNY to zatem pierwotnie ‘ten, który potrafi sam o siebie zadbać’ – dzisiaj powiedzielibyśmy „ten, który umie się ogarnąć” – z czasem znaczenie zawęziło się do ‘dbający o czystość; czysty, porządny’.